

ODISEJA MED GRČIJO IN LATINSKIM ZAHODOM

Mednarodni simpozij, 14. in 15. november 2014

Že davno pred Dantejevo *Božansko komedijo* in Joyceovim *Ulikseom* so pesniki, romanopisci in filozofi *Odisejo* brali kot arhetipsko pripoved o potovanjih, kot metaforo političnega in intelektualnega osvajanja, celo kot alegorični potopis o potovanju človeške duše. Nekateri so v njej videli verzificirano razpravo o kraljevski oblasti in o umetnosti vladanja, drugi predvsem slikovito pripoved o eksotičnih dogodivščinah. Brati jo je bilo mogoče kot enciklopedično zbirko mitov za lokalpatriotsko rabo ali pa kot manifest svetovljanstva.

Grški in rimski antikvarji so menili, da je Kirka prebivala v Laciju in da je Odiseju rodila Latina, eponimnega začetnika Latincev. Po zaslugi te nenavadne mitografske domislice se je Rim prikazal na zemljevidu homerske mitologije. Livij Andronik, Grk iz Tarenta, se je za prevod *Odiseje* v latinščino najbrž odločil zato, ker je hotel polaskati Rimljanom. Ko pa so Grki prišli pod rimsko oblast, je zemljevid Odisejevih potovanj naenkrat sovpadel z zemljevidom rimskega cesarstva. Vergilij je imel gotovo v mislih Odiseja, ko je Enejevo potovanje iz Troje v Italijo razlagal kot "rekonkvisto" zahodnega sveta.

Zahodnemu srednjemu veku je Odisejevo zgodbo posredovala književnost v latinskem jeziku. Latinska tradicija je na recepcijo pesnitve in njene zgodbe vplivala še stoletja po izidu prve tiskane izdaje v grščini (1488). Celo na prvi angleški prevod obeh Homerjevih pesnitev, delo Georgea Chapmana (1616), je močno vplivala prozna latinska predelava koprškega humanista Andreasa Divusa (1537). Številni balci 17. in 18. stoletja, ki so brali latinsko, grščine pa niso znali, so imeli na izbiro sodobne priredbe in travestije ter zveste prevode v latinske heksametre po Vergilijevem zgledu. Latinski Homer je bil berilo evropske intelektualne elite; naposled se je umaknil širše dostopnim prevodom v moderne jezike. V 20. stoletju skoraj nihče več ni bral Homerja v latinščini. Le nekateri so vztrajali. Ezra Pound, oče moderne poezije, v prvi pesmi zbirke *Cantos* priznava svoj dolg Divusovi pusti *Odyssea ad verbum translata*. Ne kot bibliofil, temveč zato, ker hoče iz Hada priklicati očarljivo prozaičnost in proto-modernistično askezo renesančne latinske *Odiseje*:

In je dejal, okrepan od krvi: "Odisej se bo po zoprniku Neptunu prek temnih morij vrnil, bo vse tovariše izgubil." Potem je prišla Antikleja. Počivaj v miru, Divus. Mislim – Andreas Divus, in officina Wecheli, 1538, po Homerju.

MARIJ PREGELJ, 1913–1967 ILUSTRACIJE HOMERJEVE *ODISEJE*, 1951

Moderna galerija, Cankarjeva 15, Ljubljana, 14.- 23. november 2014

Delo Marija Preglja predstavlja enega najpomembnejših modernističnih opusov na Slovenskem in v nekdanji Jugoslaviji. Znotraj njegove bogate in raznovrstne ustvarjalne poti ilustracija zavzema prav posebno mesto. Ilustracije *Odiseje* so poleg ilustracij *Iliade* ne samo prelomnica v Pregljevem razvoju ilustracije, temveč so obenem premena glede na njegov celotni, takrat še razvijajoči se opus, z odločilnim pomenom za širše umevanje modernizma v povojnem času. Tako je treba pri vprašanju človeške figure, njenih pomenljivih drž, gest in izrazov, upoštevati – ob prepoznavanju različnih zahodnoevropskih naslonil, ki kažejo Pregljevo umetnostnozgodovinsko znanje in razgledanost, – tudi in predvsem njegovo izkušnjo II. svetovne vojne ter usodo velikih in intimnih tem življenja v povojnem času. Poleg razstave ilustracij *Odiseje*, ki bodo pospremljene tudi z nekaj študijami zanje, si je vsekakor vredno ogledati nekaj njegovih ključnih slikarskih del, ki so razstavljena v sklopu stalne razstave Moderne galerije 20. stoletje. *Kontinuitete in prelomi*.

Predstavnitvo Evropske komisije v Sloveniji
ec.europa.eu/slovenija/index_sl.htm

MG+MSUM
Moderna galerija
Museum of Modern Art, Ljubljana
plus Muzej sodobne umetnosti Metelkova
Museum of Contemporary Art Metelkova

Moderna galerija, Ljubljana
www.mg-lj.si

Oddelek za klasično filologijo, Univerza v Ljubljani,
Filozofska fakulteta
www.ff.uni-lj.si

www.odiseja.eu

ODISEJ V EVROPSKIH PRESTOLNICAH

Moderna galerija, Cankarjeva 15, Ljubljana

Mednarodni simpozij: 14. in 15. november 2014
Odiseja med Grčijo in latinskim zahodom

Razstava: 14.–23. november 2014
Prevodi Odiseje v jezikih Evropske unije
Marij Pregelj: ilustracije za prvi slovenski prevod Odiseje

Odprtje razstave: sobota, 15. november 2014, ob 19. uri

PREVODI *ODISEJE* V JEZIKIH EVROPSKE UNIJE

Moderna galerija, Cankarjeva 15, Ljubljana, 14.-23. november 2014

Potujoča razstava knjižnih prevodov *Odiseje* v 24 uradnih jezikih Evropske unije je nastala na pobudo območnih enot Generalnega direktorata za prevajanje Evropske komisije. Razstava je šla na pot maja 2014 in bo do konca leta obiskala več evropskih glavnih mest. Spremljajo jo različni kulturni dogodki. Prevodi *Odiseje* v moderne jezike nas opominjajo tako na skupno evropsko dediščino kot na jezikovno raznolikost evropske celine. Kulturna raznolikost in večjezičnost sta vrednoti, ki Evropsko unijo spremljata od njenih samih začetkov in pomenita enega od temeljev povezovanja. Deseta obletnica članstva v EU, ki jo letos praznujejo Slovenija in devet drugih držav, je tako priložnost, da opozorimo na prispevek, ki so ga te dežele s svojimi jeziki in književnostmi – med drugim tudi s prevodi Homerja in drugih del grško-rimske antike – dale Evropi kot kulturni skupnosti.

Poudarek novembrskih prireditev v Ljubljani je simbolno povezan z grškim in italijanskim predsedovanjem Evropski uniji v letu 2014. Mednarodni simpozij *Odiseja med Grčijo in latinskim zahodom* in predstavitev latinskega prevoda *Odiseje*, katerega avtor je renesančni učenjak Andreas Divus iz Kopra, bosta spomnila na kulturni prispevek antičnih, srednjeveških in zgodnjenovoveških avtorjev, prepisovalcev in prevajalcev, ki so pesniško bogastvo *Odiseje* posredovali srednjeveški Evropi, evropski renesansi in sodobnemu svetu.

Razstavo prevodov in simpozij bo spremljala razstava ilustracij Marija Preglja (1913–1967) za prvo slovensko izdajo *Odiseje*.

PETEK, 14. NOVEMBER

17.00

Otvoritveni nagovori

17.15

Marko Jenko (Moderna galerija, Ljubljana)
Marij Pregelj: ilustracije k prvi slovenski izdaji Odiseje

17.45

Kako je Homer postal latinski

Sophia Papaioannou (Univerza v Atenah)
Začetek potovanja na zahod: Livij Andronik in prvi prevod Odiseje

Ahuvia Kahane (Royal Holloway College, Univerza v Londonu)
Odiseja božanskega Homerja in posvetni Andreas Divus

19.15

Odiseja v širšem latinskem svetu

Andrew Laird (Univerza v Warwicku)
Odisej onkraj Heraklovih stebrov

SOBOTA, 15. NOVEMBER

9.15

Odiseja v spominu Rimljanov

Marco Fernandelli (Univerza v Trstu)
Teokrit, Vergilij in spomin na Odisejo

Marco Fucecchi (Univerza v Vidmu)
Junak, potovanje, pripoved: Enej potuje po Odisejevih stopinjah

11.00

Med paradigmo in fikcijo

Massimo Gioseffi (Milano, Državna Univerza / Katoliška univerza Srca Jezusovega)
Enej in Odisej: herojski vzorci v antični epiki

Marko Marinčič (Univerza v Ljubljani)
Mit brez misterija: Odiseja v Ovidijevih Metamorfozah

15.00

Odiseja v rimskem cesarstvu

Luca Graverini (Univerza v Sieni)
Sub domina meretrice. Kirka na latinskem zahodu

Katerina Carvounis (Univerza v Atenah)
Na poti iz Troje: Odiseja, latinska tradicija in pozna grška književnost

16.45

Srednjeveške in zgodnjenovoveške Odiseje

Edith Hall (King's College, Univerza v Londonu)
Na obrobjih Evrope: Odiseja na srednjeveškem Irskem

Petra Šoštaric (Univerza v Zagrebu)
Odisej v latinski Odiseji Bernarda Zamagne

19.00

Odprtje razstave

Nagovori

Hommage Andreasu Divusu: Odiseja v šestih stavkih
(izvajalci glasbe in recitacij v več jezikih študenti Oddelka za klasično filologijo in programa Erasmus: Gašper Kvartič, Ana Bembič, Marija Gardina, Shaneen Gorman, Ourania Kaltsa, Matej Petrič, Mateja Počkaj)

Barbara Graziosi (Univerza v Durhamu)
Homeros Kosmopolites: *Homer, državljani sveta*